

Perustelut*Kysymyksenasettelu Korkeimmassa oikeudessa*

1. Vehkoo on hovioikeudessa tuomittu sakkorangaistukseen Lokkaan kohdistuneesta kunnianloukkauksesta. Vehkoo oli 2.11.2016 rajatulle joukolle julkaistussa Facebook-päivityksessään halventanut Lokkaa kutsumalla tätä rasistiksi, natsiksi ja natsipelleksi.

2. Korkeimmassa oikeudessa on kysymys siitä, onko Vehkoo syyllistynyt kunnianloukkaukseen. Ratkaistavana on ensinnäkin se, ovatko käytetyt ilmaisut rikoslain 24 luvun 9 §:n 1 momentin 2 kohdan tarkoittamalla tavalla halventavia, ja mikäli näin on, soveltuuko niihin rikoslain 24 luvun 9 §:n 3 momentin rajoitussäännös ja vaatimus siitä, että ilmaisut eivät selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Sovellettava lainkohta ja ratkaisun lähtökohdat

3. Kunnianloukkaus on säädetty rangaistavaksi rikoslain 24 luvun 9 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan kunnianloukkauksesta tuomitaan sakkoon se, joka 1) esittää toisesta valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen koh-

distuvaa halveksuntaa, taikka 2) muuten kuin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla halventaa toista. Pykälän 3 momentin mukaan 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuna kunnianloukkauksena ei pidetä arvostelua, joka kohdistuu toisen menettelyyn politiikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa tai tehtävässä, tieteessä, taiteessa taikka näihin rinnastettavassa julkisessa toiminnassa ja joka ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä. Pykälän 4 momentin mukaan kunnianloukkauksena ei myöskään pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

4. Pykälän 1 momentin 1 kohdassa on kysymys valheellisesta tiedosta tai vihjauksesta. Saman momentin 2 kohdassa on puolestaan kysymys muunlaisesta halventavasta lausumasta, joka voi olla tosiseikkoihin perustuva lausuma tai arvostelulausuma, jollaisen osalta ei ole mielekästä puhua lausuman totuudellisuudesta (KKO 2021:45, kohta 9 ja siinä viitatus ratkaisut). Tätä jaottelua vastaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä jako yhtäältä tosiasiateamuksiin ja toisaalta arvoarvostelmiin. Esimerkiksi ihmisoikeustuomioistuimen suuren jaoston ratkaisussa Cumpănă ja Mazăre v. Romania 17.12.2004 on todettu, että tosiasioden olemassaolo voidaan näyttää, mutta arvoarvostelmien totuudenmukaisuus ei ole näytettävissä (kohta 98). Vaikka arvoarvostelman sisältävää lausumaa ei voida näyttää toteen, sel-

laisenkin lausuman esittäminen voi sen liittyessä tosiasioihin edellyttää sen selvittämistä, ettei lausuma ole täysin vailla perää (esim. Jerusalem v. Itävalta 27.2.2001, kohta 43 ja Pedersen ja Baadsgaard v. Tanska 17.12.2004, kohta 76).

5. Pykälän 3 momentin rajoitussäännöksen perustelujen mukaan toista halventavakin arvostelu voi olla rankaisematonta, jos sen kohteena on tämän menettely tietyillä julkisen toiminnan alueilla. Ollakseen sallittua arvostelun on kohdistuttava pikemminkin henkilön poliittiseen tai muuhun julkiseen toimintaan kuin hänen henkilöönsä. Arvostelun tarkoituksena ei tällöinkään saa olla toisen loukkaaminen. Tällä tarkoitetaan ennen kaikkea sitä, että esimerkiksi politiikan tai kulttuurin kritiikissäkin on syytä noudattaa alalla vallitsevia periaatteita ja hyviä tapoja eikä sanoa selvästi enempää kuin on tarpeen toiminnan arvioimiseksi (HE 184/1999 vp s. 35 ja HE 19/2013 vp s. 47-48). Pykälän 4 momenttiin lisätyn rajoitussäännöksen tarkoituksena on ollut ottaa aiempaa laajemmin huomioon Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ilmaisuvapautta koskeva oikeuskäytäntö. Säännöksen perustelujen mukaan sen sisältö olisi lähtökohtaisesti samanlainen kuin yksityiselämää koskevan tiedon levittämisessä (HE 19/2013 vp s. 48-49).

6. Kunnianloukkausta koskevalla rangaistussäännöksellä turvataan perustuslain 10 §:ssä sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (KP-sopimus) 17 artiklassa tarkoitettua kunnian suojaa. Tämä

suoja on johdettavissa myös yksityiselämän suojaa koskevasta Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklasta. Rangaistussäännöksen tulkinnassa on toisaalta otettava huomioon perustuslain 12 §:ssä, KP-sopimuksen 19 artiklassa ja ihmisoikeussopimuksen 10 artiklassa turvattu sananvapauden suoja. Tämän suojan keskeisenä ajatuksena on oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennalta estämättä.

7. Kunnianloukkausta koskevan säännöksen tulkinnassa on siten otettava huomioon sananvapauden suoja. Rangaistussäännöksen soveltamisedellytyksiä arvioidessaan tuomioistuimen edellytetään punnitsevan yksityiselämän suojan ja sananvapauden välistä suhdetta ja löytävän näiden välille oikeudellisen tasapainon. Tässä punninnassa on otettava huomioon muun muassa se, kuinka keskeisesti julkaistut tiedot kulloinkin koskettavat asianomaisen yksityiselämän ydinaluetta ja kuinka välttämättömänä sananvapauden puuttumista on tästä syystä pidettävä. (Ks. esim. KKO 2009:3, kohta 5, KKO 2010:39, kohta 10 ja KKO 2011:72, kohta 6.)

Sananvapautta ja yksityisyyden suojaa koskevaa oikeuskäytäntöä

8. Ihmisoikeustuomioistuin on muun ohessa suuren jaoston ratkaisuihmissaan (von Hannover v. Saksa (no. 2) 7.2.2012, kohdat 108-113, ja Axel Springer AG v. Saksa 7.2.2012, kohdat 90-94) täsmentänyt periaatteita, joita on sovellettava pun-

nittaessa vastakkain sananvapautta ja yksityiselämän suojaa. Ihmisoikeustuomioistuin on todennut, että 8 ja 10 artiklan suoja on otettava periaatteessa yhtäläisesti huomioon. Sananvapauden rajoittamiseen tulee suhtautua erityisen pidättyvästi silloin, kun on kysymys keskustelusta, jolla on yleistä mielenkiintoa.

9. Ihmisoikeustuomioistuin on tehnyt eron yleisesti tuntemattoman henkilön ja toisaalta poliitikon sekä julkisuuden henkilön yksityisyyden suojan välille. Poliitikkoon ja julkisuuden henkilöön kohdistuvien kriittisten kommenttien rajat ovat laajemmat, koska he ovat asettuneet tietoisesti alttiiksi sanojensa ja tekojensa tarkastelulle ja heiltä voidaan edellyttää suurempaa julkisuuden sietokykyä. Merkitystä tässä yhteydessä on sillä, liittyykö julkaisu henkilön toimintaan julkisuudessa vai kohdistuuko se yksinomaan henkilön yksityiselämään tai pyritäänkö julkaisulla pelkästään tyydyttämään määrätyn lukijakunnan uteliaisuutta.

10. Edelleen ihmisoikeustuomioistuimen mukaan huomioon tulee ottaa henkilön käyttäytyminen ennen artikkelin julkaisemista. Arviointiin vaikuttaa myös se, millä tavalla ja missä yhteydessä artikkeli on julkaistu ja millainen on ollut esittämistapa. Merkitystä on vielä julkaistujen tietojen totuudenmukaisuudella, yksityiselämään tunkeutumisen laadulla ja vakavuudella sekä julkaisemisesta aiheutuneilla seuraamuksilla. Toisaalta sananvapauteen kuuluu myös oikeus tietynlaiseen liioitteluun ja provokaatioon. Arviointiin vai-

kuttava seikka saattaa olla myös se, missä määrin julkaisua on levitetty (ks. esim. edellä mainitut von Hannover v. Saksa (no. 2) 7.2.2012 ja Axel Springer AG v. Saksa 7.2.2012 sekä von Hannover v. Saksa 24.6.2004, kohta 65, Couderc ja Hachette Filipacchi Associés v. Ranska (suuri jaosto) 10.11.2015, kohdat 100-103) ja Bédat v. Sveitsi (suuri jaosto) 29.3.2016, kohta 58).

11. Käytetyistä ilmaisuista ihmisoikeustuomioistuimien oikeuskäytännössään katsonut, että ilmaisut ”fasisti”, ”neofasisti”, ”natsi”, ”kaappinatsi”, ”kommunisti” tai ”idiootti” eivät automaattisesti oikeuta tuomiota kunnianloukkauksesta niihin liittyvän leimaavuuden perusteella, vaan tietyissä olosuhteissa ilmaistuna ilmaisun kohteen provokatiivisen esiintymisen tai ääriliikkeeseen kuulumisen vuoksi niitä voidaan pitää hyväksyttävänä kritiikkinä ja arvoarvostelmina (ks. Oberschlick v. Itävalta 23.5.1991, kohta 61, Oberschlick v. Itävalta (nro 2) 1.7.1997, kohta 33, Scharsach ja News Verlagsgesellschaft mbH v. Itävalta 13.11.2003, kohta 43, Lindon, Otchakovsky-Laurens ja July v. Ranska (suuri jaosto) 22.10.2007, kohta 56, ja Balaskas v. Kreikka 5.11.2020, kohdat 54-55 sekä siinä viitattut muut ratkaisut). Ratkaisussa Tammer v. Viro 6.2.2001 on todettu, että lehdistäartikkelissa käytetyt haukkumasanat merkitsivät loukkaavaan kieliasuun puettuja arvoarvostelmia, joihin turvautuminen ei ollut ollut välttämätöntä negatiivisen mielipiteen ilmaisun kannalta. Kritiikki olisi voitu muotoilla turvautumatta niin loukkaaviin ilmaisiin (kohdat 65-67).

12. Tapauksessa Balaskas v. Kreikka toimittaja oli julkaissut blogin koulun rehtorin blogissaan kirjoittamasta poliittisesta kannanotosta historialliseen sotilasjuntan vastaiseen kansannousuun todeten rehtorin olevan muun muassa tunnettu uusnatsi. Ihmisoikeustuomioistuimen mukaan artikkeli koski yleisen mielenkiinnon kohdetta. Vaikka rehtorin yksityisyyden suoja oli suurempi kuin poliitikon, häneltä voitiin asemansa ja poliittisten blogikirjoitusten vuoksi edellyttää suurempaa sietokykyä kritiikkiä kohtaan. Ihmisoikeustuomioistuin katsoi, että toimittajan ilmaisut olivat provokatiivisia ja kirjoitus sisälsi vahvaa kritiikkiä. Tämä oli kuitenkin toimituksellinen ratkaisu. Kirjoitusta kokonaisuutena arvioiden käytettyjä ilmaisuja ei ollut pidettävä henkilökohtaisena hyökkäyksenä tai loukkauksena rehtoria kohtaan (kohdat 56-59).

13. Korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 2007:70 koskee tilannetta, jossa A oli lähettänyt kunnan toimeksiannosta löytöeläinten hoitotoimintaa harjoittavalle B:lle sähköpostiviestejä, joissa hän oli arvostellut tämän toimintaa tiedustellen, olisiko tämän mahdollista luopua löytöeläinten hoitamisesta, koska ”B:n toiminta oli silkkaa tappamista ei eläimistä välittämistä”. Lisäksi todettuaan, ettei ollut saanut vastausta erään kesyn kissan kohtaloon, ja oletettuaan B:n heti virallisen säilytysajan jälkeen lopettaneen kissan, A oli lausunut, että ”kyllä olette raaka ja rahanahne ihminen”. Korkein oikeus katsoi, että mainitut A:n esittämät ilmaisut

olivat vahvoja, kärjekkäitä ja varsinkin kokonaisuudesta irrotettuina sinänsä halventavia. Arvostelun olisi myös voinut esittää käyttämättä tällaisia ilmaisuja. A oli kuitenkin ilmaissut viesteissään lähinnä omia tuntojaan vastenmielisenä pitämäänsä löytöeläinten hoitotapaa kohtaan ja kokonaisuutena arvioituna hänen arvostelunsa oli kohdistunut ensisijaisesti B:n toimintaan, ei niinkään B:n henkilöön. Osana tätä arvostelua sanottuja ilmaisujakaan ei voitu pitää sillä tavoin B:n henkilökohtaisiin ominaisuuksiin puuttuvina, että arvostelu tämän vuoksi selvästi ylittäisi sen, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä. Näin ollen A ei sanottuja ilmaisuja käyttämällä ollut syyllistynyt kunnianloukkaukseen (kohdat 4 ja 8).

14. Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2011:71 on kysymys tilanteesta, jossa sanomalehdessä oli julkaistu pakolaisten vastaanottokeskuksen lopettamista koskeva haastattelu, jossa A oli sanonut, että ”Oravaisten vastaanottokeskuksen työntekijät ovat leipääntyneitä ja heidän asenteensa on suorastaan rasistinen”. Työntekijöitä koskevaa lausumaa pidettiin heitä halventavana ja loukkaavana. Varsinkin väite rasistisesta asenteesta on vastaanottokeskuksessa työskentelevän henkilön kannalta vakava. Se oli kuitenkin kohdistettu vastaanottokeskuksen työntekijöihin yleisesti ja esitetty julkisessa keskustelussa vastaanottokeskuksen tulevasta sijaintipaikasta. Korkein oikeus katsoi, että lausumaa ei voitu pitää rangaistavana eivätkä lausuman antanut A, jutun kirjoittanut

toimittaja ja lehden päätoimittaja olleet syyllistyneet kunnianloukkaukseen (kohdat 12 ja 16-17).

15. Ratkaisussa 2011:101 Korkein oikeus on arvioidessaan lehtikirjoitusten halventavuutta todennut, ettei arvostelun tarkoituksena saa olla toisen loukkaaminen. Asian yhteiskunnalliseen merkitykseen nähden vähäpätöisen menettelyn tarkoituksellisen näyttävä ja paisutteleva julkinen arvostelu saattaa olla rangaistavaa kunnian loukkaamisena. Korkein oikeus katsoi, että kirjoituksissa oli kerrottu koulukiistasta asiallisesti eikä tapahtumia ollut erityisesti paisuteltu. Esille ei tullut mitään sellaista seikkaa, jonka perusteella voitaisiin päätellä A:n kirjoittaessaan tärkeästä asiasta tarkoittaneen tahallaan halventaa X:ää (kohta 7).

16. Ratkaisussa KKO 2013:70 Korkein oikeus on todennut, että loukkaavat tai halventavat ilmaisut aiheuttavat eriasteista kärsimystä ja halveksuntaa riippuen siitä, minkälaisessa asiayhteydessä ja minkälaisen aihepiirin käsittelyn yhteydessä ilmaisua käytetään. Merkitystä on myös sillä, minkälaisia muita määreitä samassa yhteydessä on käytetty. Kysymyksessä olevassa asiassa lehtijuttu oli käsitelty vakavia rikoksia eli henkirikoksia. X:n oli epäilty osittain taloudellisista motiiveista surmanneen kolme miesystäväänsä. Kirjoituksen aihepiiriin nähden ei siinä käytetyn ilmaisun ”mielistelevä limanuljaska” voitu katsoa olevan omiaan aiheuttamaan sellaista halveksuntaa, jota rikoslain 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetaan (kohta 28).

Arviointi tässä asiassa

Kirjoituksessa käytettyjen ilmaisujen halventavuus

17. Vehkoo on Facebook-kirjoituksessaan kutsunut Lokkaa tunnetuksi rasistiksi ja natsiksi sekä julkaisunsa aluksi ker-tonut kirjoituksen koskevan suomalaisia natsipellejä.

18. Vehkoo on vedonnut siihen, että kirjoituksessa käytetyt ilmaisut eivät olleet kunnianloukkaussäännöksessä tarkoitettuja solvaavia tai halventavia ilmaisuja, vaan luonnehdintoja Lokan poliittisesta ideologiasta.

19. Korkein oikeus toteaa, että ilmaisu ”natsi” on paitsi kansallissosialistia tai kansallissosialismin kannattajaa kuvaava nimitys, myös voimakkaan negatiivisia mielle-yhtymiä sisältävä haukkumasana. Laajassa merkityksessä rasismilla taas tarkoitetaan esimerkiksi toista ihmisrotua kohtaan tunnettua väheksyntää tai vihaa.

20. Vehkoon käyttämissä ilmaisuissa on kysymys niin sanotuista arvoarvostelmista, joiden osalta ei lähtökohtaisesti ole mielekäästä puhua lausuman totuudellisuudesta. Kuten ihmisoikeustuomioistuimen ja Korkeimman oikeuden edellä kuvattua oikeuskäytännöstä käy ilmi, vaikka kysymys olisi arvoarvostelmista, menettely voi olla kunnianloukkauksena rangaistavaa, jos ilmaisut ovat tarpeettoman loukkaavia.

21. Korkein oikeus katsoo, että ilmaisut, joissa toista henkilöä kutsutaan rasistiksi, natsiksi ja natsipelleksi, ovat ainakin yksittäin arvioituina toista halventavia ja täyttävät tältä osin rikoslain 29 luvun 9 §:n 1 momentin 2 kohdan tarkoittaman toisen halventamisen. Vehkoon on siten katsottava kirjoituksessaan käyttäneen Lokasta halventavia ilmaisuja.

22. Kärkevät ja halventavatkaan ilmaisut eivät kuitenkaan välttämättä merkitse rikoslain tarkoittamaa toisen kunnian loukkaamista, ja niitä tulee tarkastella huomioon ottaen se asiayhteys, missä ilmaisu on esitetty. Sen vuoksi on tarpeen arvioida rikoslain 24 luvun 9 §:n rajoitussäännöksen soveltumista asiaan.

Rikoslain 24 luvun 9 §:n 3 momentin rajoitussäännöksen merkitys

23. Vehkoon Facebook-kirjoituksessa käsitellään tapahtumaa, jossa Vehkoon oli tarkoitus esiintyä Rovaniemellä kirjakaupassa järjestetyssä tilaisuudessa ja esitellä uutta tietokirjaansa. Esteen vuoksi hän ei kuitenkaan ollut päässyt tilaisuuteen. Vehkoon mukaan Lokka oli yhdessä toisen henkilön kanssa tullut paikalle tarkoituksenaan ”väijyttää” Vehkoo, haastatella häntä salanimellä ja häiriköidä tilaisuutta. Tilaisuuden järjestäjät olivat tämän vuoksi varautuneet järjestyshäiriöihin ja pyrkineet turvaamaan järjestyksen yllä-

pitämisen. Facebook-kirjoituksessa Vehkoon oli ilmoituksensa mukaan tarkoitus tuoda rajatulle joukolle eli noin 200 Facebook-seuraajalleen esiin Lokan taholta kohdistettu häirintä ja se, että valemedioista kirjoittavien häirintä ei ole enää pelkästään nettikirjoittelua. Vehkoo on freelance-toimittaja ja tietokirjailija, joka on käsitellyt journalistisessa työssään etenkin valeuutisten ja disinformaation leviämistä nyky-yhteiskunnassa.

24. Lokka on katsonut Vehkoon yrittäneen kirjoituksellaan perusteettomasti saada hänet näyttämään vaaralliselta henkilöltä ja siten vahingoittaa hänen mainettaan. Vehkoon käyttämät ilmaiset olivat loukkaavia.

25. Kirjallisista todisteista ilmenee, että Lokka on jo ennen kyseessä olevan Facebook-kirjoituksen julkaisemista esittänyt julkisesti muun muassa blogikirjoituksissa tiettyjä ihmisryhmiä halventavia ja vihamielisiä näkemyksiä (kirjalliset todisteet 11, 12, 14 ja 17). Käräjäoikeuden toteaminen tavoin riidatonta on myös se, että Lokan tarkoituksena on ollut yhdessä toisen henkilön kanssa saapua esittämään Vehkoolle kysymyksiä ja tallentaa tilanne videolle.

26. Käräjäoikeus on todennut asiassa riidattomaksi lisäksi sen, että Lokka on kyseisen kirjoituksen julkaisemisen aikaan ollut vaaliehtokkaana, osallistunut julkisiin tapahtumiin, joissa hän on toiminut myös järjestäjänä ja juontajana sekä esiintynyt sosiaalisessa mediassa. Käräjäoikeus ja ho-

vioikeus ovat katsoneet, että Lokka on tekoaikana ollut mukana politiikassa ja muussa julkisessa toiminnassa. Korkein oikeus katsoo asiassa esitetyn kirjallisen aineiston perusteella, että tätä lähtökohtaa ei ole aihetta arvioida toisin.

27. Hovioikeuden mukaan rikoslain 24 luvun 9 §:n 3 momentin rajoitussäännös ei soveltunut asiassa muun ohella sen vuoksi, että Vehkoo oli julkaissut kirjoituksen yksityisellä Facebook-sivullaan eikä toimittajana.

28. Ihmisoikeustuomioistuin on soveltanut ihmisoikeussopimuksen 8 ja 10 artikloita internetin välityksellä tapahtuneeseen viestintään ja todennut, että internetillä on merkittävä rooli tiedonvälityksessä. Samalla se aiheuttaa perinteisiä tiedotusvälineitä suuremman riskin erityisesti yksityisyyden suojalle. (Ks. Editorial Board of Pravoye Delo ja Shtekel v. Ukraina 5.5.2011, kohta 63, Delfi v. Viro 16.6.2015, kohta 133 ja Egill Einarsson v. Islanti 7.11.2017, kohta 46.)

29. Korkein oikeus on samoin ratkaisussa KKO 2018:51 yksityiselämän loukkaamista koskevan rikoslain 24 luvun 8 §:n 3 momentin rajoitussäännöksen osalta todennut, että sananvapaus on perustuslain mukaan jokaiselle kuuluva oikeus eikä sen sisältö riipu siitä, mitä välinettä tiedon levittämiseen käytetään. Erityisesti internetin myötä mahdollisuudet perinteisestä mediasta riippumattomaan tiedonvälitykseen ovat

laajentuneet huomattavasti, ja tällaisen tiedonvälityksen merkitys julkiselle keskustelulle on kasvanut (kohta 32).

30. Korkein oikeus toteaa, että rajoitussäännöksen sanamuoto on esittämistavan ja -välineen sekä kannanoton esittäjän suhteen avoin, ja säännöksessä tarkoitettu poliittiseen tai siihen rinnastettavaan julkiseen toimintaan kohdistuva arvostelu voidaan esittää sosiaalisessa mediassa. Myös kunnian loukkaamista koskevien rangaistussäännösten uudistamista koskevat esityölausumat (HE 184/1999 vp ja HE 19/2013 vp) tukevat tätä käsitystä.

31. Korkein oikeus katsoo näin ollen, että sillä seikalla, että Vehkoo on julkaissut kirjoituksen yksityisellä Facebook-sivullaan, tai sillä, onko hän julkaissut päivityksen yksityishenkilönä vai nimenomaisesti tietokirjailijana tai toimittajana, ei ole rajoitussäännöksen soveltamisessa olennaista merkitystä.

32. Hovioikeus on edelleen arvioinut, että Vehkoon kirjoitus ei käsitellyt Lokan menettelyä politiikassa tai siihen rinnastettavassa julkisessa toiminnassa eikä kirjoituksesta ilmennyt se, että tekstin tarkoitus oli käsitellä yhteiskunnallisesti merkittävää asiaa, eli toimittajiin kohdistuvaa häirintää.

33. Korkein oikeus toteaa, ettei kirjoituksessa ole suoraan tuotu ilmi valemedioista kirjoittaviin toimittajiin kohdis-

tuvaa häirintää yleisenä ilmiönä. Kirjoitus koskee nimenomaisesti Rovaniemellä järjestettyä näihin aihepiireihin liittyvää kirjan esittelytilaisuutta, jossa Vehkoon oli tarkoitus esiintyä ja johon Lokan oli tarkoitus tulla paikalle haastattelemaan Vehkoota ja tallentamaan tilanne. Lokan poliittinen toiminta vaaliehtokkaana ja erityisesti ulkomalaisasioihin kantaa ottavana aktiivisena mielipidevaikuttajana on kirjallisista todisteista ilmenevin tavoin ollut tuolloin tunnettua ja yleisesti tiedossa. Sitä tukee myös tapahtuman jälkeisestä Lokan toiminnasta esitetty kirjallinen todistelu.

34. Vehkoo on Facebook-kirjoituksessaan kritisoinut Lokan edellä kuvattua menettelyä eli olettamaansa Lokan tavoitetta kirjan esittelytilaisuudessa julkisesti häiritä häntä poliittisessa tarkoituksessa. Vehkoon ja Lokan kohtaaminen sanotussa tilaisuudessa ei toteutunut, mutta Vehkoo on voinut perustaa näkemyksensä Lokan toimintatavoista tämän menettelyyn muissa vastaavissa tilaisuuksissa. Kirjoituksessa on siten ollut kysymys arvostelusta, joka on kohdistunut Lokan menettelyyn politiikassa tai siihen rinnastettavassa julkisessa toiminnassa. Korkein oikeus katsoo näin ollen, että rikoslain 24 luvun 9 §:n 3 momentin rajoitussäännös soveltuu asiaan.

Ovatko Vehkoon käyttämät ilmaisut hyväksyttäviä?

35. Asiassa on tämän jälkeen arvioitava, ylittävätkö Vehkoon käyttämät ilmaisut selvästi sen, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä. Tässä arvioinnissa on keskeistä se, liittyykö keskustelun aiheeksi nostettu kysymys yleistä mielenkiintoa herättävään aiheeseen, jolloin sananvapauden rajoittamiseen tulee suhtautua erityisen pidättyvästi. Ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä yleinen kiinnostavuus on koskenut laajasti yhteiskunnassa mielenkiintoa tai huolta herättäviä aiheita niin, että ulkopuolelle on rajautunut lähinnä toisen henkilön yksityiselämään tukeutuva tiedottaminen, jossa keskeinen tarkoitus on yleisön uteliaisuuden tyydyttäminen (ks. esim. Satakunnan Markkinapörssi Oy ja Satamedia Oy v. Suomi (suuri jaosto) 27.6.2017, kohdat 167-171).

36. Kuten edellä on jo todettu, Facebook-kirjoitus koski Vehkoon olettaa Lokan aikomusta tulla Vehkoon kirjan julkiseen esittelytilaisuuteen tarkoituksenaan poliittisiin ja yhteiskunnallisiin näkemyksiinsä perustuen häiritä tilaisuutta, mitä on pidettävä yleistä mielenkiintoa herättävänä aiheena. Kuitenkaan vielä aiheen yleinen mielenkiinto ja merkittävyys eivät tee ilmaisua rankaisemattomaksi, jos ilmaisun sisältö tai sen esittämisen tarkoitus on asiayhteys huomioiden ollut loukkaava.

37. Edellä todetuista tavoin Vehkoon käyttämät ilmaisut sellaisenaan ovat halventavia. Tällaisetkaan ilmaisut eivät

kuitenkaan välttämättä merkitse kunnianloukkausta, vaan niitä tulee tarkastella siinä yhteydessä, missä ne on esitetty. Edellä perusteluissa käsitellyissä ratkaisuissa KKO 2007:70, KKO 2011:71 ja KKO 2013:70 kärjekkäitäkään ilmaisuja ei katsottu rangaistaviksi huomioon ottaen niiden asiayhteys. Kirjoituksen sisältöä ja tarkoitusta arvioitaessa huomioon otettavia seikkoja ovat julkaisun kohteen aikaisempi käyttäytyminen, se yhteys, missä kirjoitus on julkaistu, kirjoituksen esittämistapa sekä seuraukset kirjoituksen kohteelle.

38. Myös oikeus liioitteluun ja provokaatioon on ihmisoi-keustuomioistuimen mukaan tietyissä tilanteissa sananvapau-
den suojaamaa. Provo-soivia tai vihamielisiä kannanottoja julkisuudessa esittänyt taikka ääriajattelusta tunnettu poliitikko tai julkisuuden henkilö altistaa itsensä kovallekin kritiikille ja hänen sietokynnyksensä tulee tämän vuoksi olla tavanomaista korkeampi. Myös kunnianloukkaussäännöksen esitöissä ja oikeuskäytännössä on todettu, että toista halventavakin arvostelu voi olla rankaisematonta, jos sen kohteena on menettely julkisen toiminnan alueilla.

39. Korkein oikeus toteaa, että Lokka on edellä kohdassa 25 todetulla tavalla esittänyt julkisessa toiminnassaan provo-soivia, tiettyjä ihmisryhmiä halventavia ja vihamielisiä näkemyksiä. Korkein oikeus katsoo, että Lokan tulee oman menettelynsä vuoksi itsekin sietää kovempaa kritiikkiä omaa toimintaansa kohtaan.

40. Vehkoon kirjoitus on julkaistu 2.11.2016 eli samana päivänä, jolloin hänen oli tarkoitus esiintyä kirjan esittelytilaisuudessa. Kirjoitus oli suunnattu hänen omille Facebook-seuraajilleen. Kirjoitusta kokonaisuutena arvioitaessa käytettyjen lausumien on tässä yhteydessä esitettyinä katsottava kohdistuneen ensi sijassa Lokan poliittisia tarkoituksia palvelemaan oletettuun häirintätarkoitukseen, ja sen taustalla on ollut tieto laajemmasta toimittajiin kohdistuvasta häirinnästä. Kirjoituksen pääpaino on ollut Lokan menettelyssä eikä hänen henkilökohtaisissa ominaisuuksissaan, vaikka se on sisältänyt yksittäisiä asialliseen keskusteluun kuulumattomia ja sinänsä loukkaavia ilmaisuja.

41. Korkein oikeus toteaa, että Vehkoon esittämä kritiikki ei olisi yleistä yhteiskunnallista mielenkiintoa omaavan teemansa osalta edellyttänyt loukkaavien ilmaisujen käyttämistä. Huomioon ottaen kuitenkin erityisesti Lokan itse julkisuudessa esittämät yhteiskunnalliset kannanotot, kirjoitusta ei kokonaisuutena arvioituna voida pitää rikoslain 24 luvun 9 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla selvästi sen ylittävänä, mitä on pidettävä hyväksyttävänä. Vehkoon menettely ei siten täytä kunnianloukkauksen tunnusmerkistöä.

Oikeudenkäyntikulut

42. Kun syyte hylätään, valtio on oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 9 luvun 1 a §:n nojalla velvollinen

korvaamaan Vehkoon kohtuulliset oikeudenkäyntikulut käräjäoikeudessa, hovioikeudessa ja Korkeimmassa oikeudessa.

43. Täyden korvauksen periaate edellyttää oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 9 luvun 1 a §:n 1 momentin tarkoittamassa tilanteessa, että syytteestä vapautettu saa valtiolta korvauksen kaikista syntyneistä kuluista, jotka ovat olleet syytteeseen vastaamisen kannalta tarpeellisia. Tällaisia kuluja ovat muun ohella kohtuullinen palkkio, jonka syytteestä vapautettu maksaa asiamiehen tai avustajan tehtävän hoitamisesta, sekä asian hoitamisesta asiamiehelle aiheutuneet asiaan kohdistuvat suoranaiset kulut.

44. Vehkoon avustajan arvonlisäveroton palkkiovaatimus käräjäoikeusvaiheen osalta on 79,35 tunnilta 17 630 euroa, josta kaksi kolmasosaa on kohdistunut valtioon, hovioikeusvaiheen osalta 51,50 tunnilta 12 705 euroa ja Korkeimmassa oikeudessa 60,35 tunnilta 7 307,50 euroa. Tämän lisäksi Vehkoo on vaatinut valtion velvoittamista korvaamaan matkustamisesta ja majoittumisesta aiheutuneita kuluja käräjä- ja hovioikeusvaiheen osalta sekä hovioikeuden oikeudenkäyntimaksun.

45. Asia on Vehkoon ja Lokan kannalta periaatteellisesti merkittävä, minkä lisäksi asian oikeudellinen arviointi on edellyttänyt avustajalta tavanomaista rikosasiaa enemmän työtä ja muun ohella ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön perehtymistä. Toisaalta kyse on ollut melko suppeasta rikosasiasta, jossa syyttäjä on vaatinut Vehkoolle sakkoran-

gaistusta. Syytteen teonkuvaus on julkaisun osalta riidaton, eikä asian rikosoikeudellisen arvioinnin kannalta merkityksellinen oikeustositseikasto ole muutoinkaan kovin laaja. Näihin seikkoihin nähden Vehkoon avustajan ajankäyttöä voi pitää jossain määrin ylimitoitettuna.

46. Korkein oikeus katsoo näistä syistä, vaatimukset enemmälti hyläten, tarpeellisten oikeudenkäyntikulujen kohtuulliseksi määräksi käräjäoikeudessa 8 000 euroa, hovioikeudessa 8 500 euroa ja Korkeimmassa oikeudessa 3 260 euroa.

Tuomiolauselma

Hovioikeuden tuomio kumotaan. Syyte kunnianloukkauksesta hylätään. Johanna Marjatta Vehkoo vapautetaan hänelle tuomitusta rangaistuksesta, vahingonkorvausvelvollisuudesta ja velvollisuudesta korvata oikeudenkäynnin kustannuksia valtiolle ja oikeudenkäyntikuluja Junes Lokalle.

Valtio velvoitetaan suorittamaan Vehkoolle korvaukseksi oikeudenkäyntikuluista käräjäoikeudessa 8 000 euroa, hovioikeudessa 8 500 euroa ja Korkeimmassa oikeudessa 3 260 euroa,

kaikki määrät korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisine viivästyskorkeineen siitä lukien, kun kuukausi on kulunut Korkeimman oikeuden tuomion antopäivästä.

Lokan vaatimus Vehkoon velvoittamisesta korvaamaan hänen oikeudenkäyntikulunsa Korkeimmassa oikeudessa hylätään.

KORKEIN OIKEUS

Pekka Koponen

Mika Huovila

Päivi Hirvelä

Juha Mäkelä

Eva Tammi-Salminen

Lauri Länsman